

Briuselis, 2017 04 27
COM(2017) 198 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Veiksmų planas gamtai, žmonėms ir ekonomikai

{SWD(2017) 139 final}

1. Saugoti Europos gamtos paveldą ir atskleisti jo potencialą

Nors kai kurios Europos teritorijos yra vienos tankiausiai gyvenamų pasaulyje, kartu ji gali didžiuotis labai turtingu ir įvairiu gamtos paveldu. Gamtos direktyvomis¹ sukurta saugotinių rūšių ir natūralių buveinių apsaugos sistema siekiant užtikrinti sveiką gamtą Europos Sąjungoje. Įgyvendinant šias direktyvas sukurta didžiausias pasaulyje koordinuotas biologine įvairove pasižyminčių saugomų teritorijų tinklas „Natura 2000“, apimantis 18 proc. ES sausumos ir 6 proc. jūrų ploto. Šiose saugomose teritorijose ir už jų ribų direktyvos užtikrina apsaugą apie 1 500 gyvūnų ir augalų rūšių ir apie 200 retų buveinių tipų, o gamtos apsauga čia derinama su tvariu žemės naudojimu ir ekonomine veikla.

Vykdydama geresnio reglamentavimo įsipareigojimą, 2014 m. Komisija pradėjo išsamų Gamtos direktyvų vertinimą, vadinamąjį tinkamumo patikrą. K. Vellai pradėdant eiti už aplinką, jūrų reikalus ir žuvininkystę atsakingo Europos Komisijos nario pareigas, Pirmininkas J.-C. Junckeris pavedė jam užbaigti šį vertinimą. Šiame procese Komisija įsiklausė į piliečių ir verslininkų nuostatus, kad kartais europinės taisyklės yra pernelyg sudėtingos suprasti, taikyti ir užtikrinti jų vykdymą.

Atlikus tinkamumo patikrą paaiškėjo, kad, kaip platesnės ES biologinės įvairovės politikos dalis, šios direktyvos savo paskirtį atitinka, tačiau tai, ar bus pasiekti visi jose nustatyti tikslai ir pasinaudota visomis jų teikiamomis galimybėmis, labai priklausys nuo to, ar bus pagerintas jų įgyvendinimas². Būtina gerinti ir jų veiksmingumą, ir efektyvumą, o bendradarbiaujant su skirtingomis suinteresuotųjų šalių bendruomenėmis valstybėse narėse ir visoje ES turi būti pasiekta praktinių apčiuopiamų rezultatų.

Šiandien tik apie pusę paukščių rūšių ir apie dar mažesnę kitų saugomų rūšių bei buveinių galima pasakyti, kad jų apsaugos būklė yra gera. Sausumoje tinklas „Natura 2000“ iš esmės jau suformuotas, tačiau dar yra didelių jūrinės aplinkos apsaugos spragų. Tik 50 proc. „Natura 2000“ teritorijų yra parengti valdymo planai, kuriuose nustatyti išsaugojimo tikslai ir priemonės. Minėtini tokie pagrindiniai įgyvendinimo spragos lemiantys veiksniai: riboti ištekliai, prastas vykdymo užtikrinimas, per mažas gamtos tikslų integravimas į kitas politikos sritis, žinių stoka, ribotos galimybės naudotis duomenimis ir nepakankamas bendravimas bei suinteresuotųjų šalių neįtraukimas. Be to, asmenys, atsakingi už direktyvų įgyvendinimą, ypač regionų ir vietos lygmeniu, ne visada pakankamai gerai žino direktyvų reikalavimus ar jose numatytas lanksčiai veikti leidžiančias nuostatas bei galimybes. Taip gali kilti įtampų tarp gamtos saugotojų ir ūkinės veiklos vykdytojų.

Tačiau tinkamumo patikra parodė, kad jei imamasi pakankamo masto tikslinių veiksmų, rūšių ir buveinių būklė gerėja ir yra puikių būklės atkūrimo pavyzdžių. Taip pat vis labiau įsisąmoninama, kad nuo mūsų natūralios aplinkos priklauso įvairių kitų ūkio sektorių, pavyzdžiui, turizmo, veikla. Taigi ją išsaugoti ir naudoti tvariai šiandien yra svarbiau nei kada nors anksčiau. Tokia kryptis atveria gausybę galimybių pritraukti ir skatinti investicijas į gamtos apsaugą.

¹ Direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (Buveinių direktyva), OL L 196, 1992 7 22, p. 7, ir Direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (Paukščių direktyva), OL L 20, 2010 1 26, p. 7.

² 2016 m. gruodžio 16 d. Komisijos tarnybų darbinis dokumentas (2016) 472 *final* „ES gamtos srities teisės aktų (Paukščių ir Buveinių direktyvų) tinkamumo patikra“
http://ec.europa.eu/environment/nature/legislation/fitness_check/index_en.htm.

2016 m. gruodžio 7 d. Komisija surengė politines diskusijas tinkamumo patikros rezultatams ir tolesniems veiksams aptarti. Po šio susitikimo ji nusprendė parengti konkretų veiksmų planą, kaip pagerinti direktyvų įgyvendinimą ir jų derėjimą su socialiniais ir ekonominiais tikslais, taip pat kaip labiau įtraukti nacionalines, regionines ir vietos valdžios institucijas, suinteresuotąsias šalis ir piliečius. Kadangi direktyvose svarbus teritorinis lygmuo ir jas įgyvendinant pagrindinis vaidmuo tenka regionų ir vietos valdžios institucijoms, rengiant šį veiksmų planą glaudžiai bendradarbiauta su Regionų komitetu (RK). Šis komitetas atliks svarbų vaidmenį į šią veiklą įtraukdamas regionų ir vietos valdžios institucijas bei su jomis palaikydamas ryšius.

Šiuo išsamiau veiksmų planu siekiama skubiai pagerinti praktinį Gamtos direktyvų įgyvendinimą ir paspartinti pažangą siekiant ES tikslo iki 2020 m. sustabdyti biologinės įvairovės nykimą bei ekosistemų funkcijų praradimą ir padėti joms atsikurti³, kartu prisidedant prie klimato kaitos mažinimo ir atsparumo jos poveikiui didinimo. Tai bus naudinga Europos gyventojams ir ekonomikai. Komisija ir Regionų komitetas imsis veiksmų ES lygmeniu, tačiau valstybės narės ir suinteresuotosios šalys, gaudamos dar didesnę ES paramą ir pagalbą, taip pat turės atlikti savo dalį. Veiksmų plane numatytos realios galimybės įtraukti suinteresuotąsias šalis bei visuomenę ir kurti įvairių politikos sričių partnerystes. Taip bus sukurtos tvirtos sąsajos tarp gamtos, žmonių ir ekonomikos ir derinami skirtingi šių sričių interesai.

2. Veiksmų plano turinys

Veiksmų plane numatytos keturios prioritetinės sritys ir 15 konkrečių veiksmų. Daugelis veiksmų bus pradėti 2017 m., kad Komisija iki šios kadencijos pabaigos 2019 m. galėtų atsiskaityti, kaip sekėsi juos įgyvendinti. Prie šio komunikato pridedamoje lentelėje pateikiama veiksmų apžvalga. Išsamesnės informacijos pateikiama atskiruose susijusiuose dokumentuose.

A prioritetas. Tobulinti gaires ir žinias, užtikrinti geresnį derėjimą su platesniais socialiniais ir ekonominiais uždaviniais

Dėl valstybių narių skirtingų požiūrių į direktyvų įgyvendinimą gali kilti nereikalingų konfliktų ir problemų. Nelankstus rūšių apsaugos taisyklių taikymas, su leidimų išdavimo procedūromis susiję vėlavimai ir nepagrįstai sunki našta, taip pat nepakankamas suinteresuotųjų šalių informavimas gali be reikalo kelti įtampą tarp besirūpinančių gamtos apsauga ir vykdančių socialinę bei ekonominę veiklą. Veiksmų plane numatyti praktiniai šių problemų sprendimo būdai ir siūlomi pažangesni metodai, kaip žemės savininkus ir naudotojus paskatinti visiškai įsitraukti į procesus. Komisija patobulins savo gaires ir sieks geresnio praktinio įstatymų supratimo, kad padėtų valdžios institucijoms geriau juos taikyti. Valstybėms narėms reikės gerinti žinias ir prieigą prie direktyvoms įgyvendinti reikiamų duomenų. Komisija rems veiklą, kuria siekiama platesnio pripažinimo, kad sveikos ekosistemos prisideda prie gerovės ir ekonomikos vystymosi (1–3 veiksmas).

Prie Gamtos direktyvų veiksmingumo ir efektyvumo gerinimo taip pat prisidės Komisijos rengiamos priemonės dėl visų ES aplinkos teisės aktų įgyvendinimo stebėsenos ir ataskaitų teikimo racionalizavimo⁴.

³ Komisijos komunikatas „Biologinė įvairovė – mūsų gyvybės draudimas ir gamtinis turtas. ES biologinės įvairovės strategija iki 2020 m.“ (COM (2011) 244).

⁴ Teisės aktais nustatytos ES aplinkos *acquis* stebėsenos ir ataskaitų teikimo tinkamumo patikra ir tolesni veiksmai, žr. http://ec.europa.eu/environment/legal/reporting/fc_overview_en.htm.

B prioritetas. Stiprinti politinę atsakomybę ir gerinti atitiktį

Nors galutinė atsakomybė už praktinį Gamtos direktyvų įgyvendinimą tenka valstybėms narėms, Komisija ketina glaudžiau su jomis bendradarbiauti, kad padėtų ir paskatintų išsaugoti gamtą ir tausiau ją naudoti. Drauge privalome užtikrinti, kad tinklas „Natura 2000“ būtų visiškai darnus ir veikiantis, o rūšys būtų apsaugotos ir, jei jos naudojamos, tai būtų daroma tausiai.

Šis prioritetas apims dvišalį dialogą su valstybėmis narėmis ir suinteresuotosiomis šalimis, kuriuo bus siekiama geriau įgyvendinti „Natura 2000“ ir skatinti bendradarbiauti dėl šio tinklo valdymo skirtinguose Europos biogeografiniuose regionuose. Bus parengti ir pateikti buveinėms ir rūšims skirti veiksmų planai (4–7 veiksmai).

Siekiant, kad valstybės narės geriau vykdytų Gamtos direktyvas, labai svarbios bus ir kitose aplinkos politikos srityse taikomos priemonės, pavyzdžiui, susijusios su valstybių narių teisėjų ir prokurorų rengimu, teise kreiptis į teismus ir ES aplinkos teisės nuostatų laikymusi⁵.

C prioritetas. Daugiau investuoti į „Natura 2000“ ir gerinti sinergiją su kitomis ES finansavimo priemonėmis

Apskaičiuota, kad tinklo „Natura 2000“ įgyvendinimas kasmet kainuoja 5,8 mlrd. eurų, tačiau jo kasmet teikiama nauda įvertinta apie 200–300 mln. eurų. Vis dėlto, jei ne finansavimo stygius, naudingasis tinklo potencialas galėtų atsiskleisti labiau ir Gamtos direktyvos būtų veiksmingesnės. Todėl veiksmų plane numatyta geriau išnaudoti turimą ES finansavimą ir pritraukti privačių investicijų į gamtą.

Atliekant tinkamumo patikrą atskleista nerimą kelianti rūšių ir buveinių būklės blogėjimo tendencija, susijusi su žemės ūkiu, ir tapo aišku, kad „Natura 2000“ ir apskritai biologinės įvairovės politiką būtina veiksmingiau integruoti į bendrą žemės ūkio politiką (BŽŪP). Veiksmų plane siūloma būdų, kaip pagal esamą teisinę sistemą⁶ pagerinti sinergiją su BŽŪP ir kitais svarbiais ES politikos sektoriais, kaip antai sanglaudos politika, bendra žuvininkystės politika ir mokslinių tyrimų bei inovacijų politika. Taip pat siūloma gamtai ir biologinei įvairovei skirti didesnę finansavimą – tai leistų daugiau investuoti į „Natura 2000“. Plane numatyta parengti daugiau gairių ir planų, susijusių su nacionalinėmis „Natura 2000“ finansavimo programomis, kurias turi parengti valstybės narės. Galiausiai plane siūlomi būdai, kaip pritraukti privačių investicijų ir daugiau lėšų skirti jungčių tarp „Natura 2000“ teritorijų sukūrimui, pavyzdžiui, pasitelkiant žaliąją infrastruktūrą ir kitus gamtinius sprendimus (8–12 veiksmai).

D prioritetas. Geresne komunikacija ir informacijos sklaida įtraukti piliečius, suinteresuotąsias šalis ir bendruomenes

Veiksmų plano tikslas – labiau įtraukti visuomenę, suinteresuotąsias šalis, vietos valdžios institucijas ir bendruomenes. Gamtos ir jos naudos išsaugojimas yra mūsų visų reikalas, nes tai mūsų bendras paveldas. Komisija ir Regionų komitetas naudos visomis įmanomomis platformomis, kad geriau informuotų ir paskatintų dalyvauti vietos subjektus bei paskatintų žinių

⁵ Žr. 2017 m. Komisijos darbo programą „Sauganti, galių teikianti ir ginanti Europa“ (Komisijos komunikatas COM (2016), 710 final).

⁶ Išsamesnės informacijos apie konsultacijas dėl BŽŪP modernizavimo ir paprastinimo pateikiama https://ec.europa.eu/agriculture/consultations/cap-modernising/2017_en ir https://ec.europa.eu/agriculture/simplification_en.

mainus. Geroji „Natura 2000“ teritorijų valdymo patirtis bus skleidžiama plačiau. Per Europos solidarumo korpuso veiklą Komisija padės jaunimui tiesiogiai įsitraukti į gamtos išsaugojimo veiklą ir įgyti būsimam profesiniam gyvenimui vertingos patirties (13–15 veiksmai).

Veiksmų lentelė

Tobulinti gaires ir žinias, užtikrinti geresnį derėjimą su platesniais socialiniais ir ekonominiais uždaviniais

Veiksmai	Terminas	Atsakingas subjektas
1. Atnaujinti, parengti ir aktyviai platinti gaires visomis ES kalbomis dėl: a) su teritorijomis susijusių leidimų išdavimo tvarkos, rūšių apsaugos ir valdymo, taip pat konkrečioms sektoriams skirtas gaires b) ekosistemų funkcijų aspekto integravimo į sprendimų priėmimo procesą	2017– 2019 m. 2018– 2019 m.	Komisija, RK, VN, suinteresuotosios šalys
2. Sukurti paramos mechanizmą, skirtą padėti valstybių narių valdžios institucijoms spręsti pagrindines problemas, kylančias „Natura 2000“ teritorijose taikant Paukščių ir Buveinių direktyvų leidimų išdavimo reikalavimus ir rūšių apsaugos taisykles	2017– 2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
3. Gerinti žinių bazę, be kita ko, vykdant išsamesnę ir veiksmingesnę stebėseną, ir užtikrinti, kad direktyvoms įgyvendinti reikiama duomenys (pvz., pagal programą „Copernicus“ gauti palydoviniai vaizdai) būtų prieinami viešai	2017– 2019 m.	Komisija, EAA, VN

Stiprinti politinę atsakomybę ir gerinti atitiktį

Veiksmai	Terminas	Atsakingas subjektas
4. Baigti formuoti tinklą „Natura 2000“, visų pirma užpildyti su jūrine aplinka susijusias spragas, ir visose teritorijose taikyti reikiamas išsaugojimo priemones	Vykdoma	VN, suinteresuotosios šalys, Komisija
5. Pasinaudojant nauja ES aplinkos apsaugos teisės aktų įgyvendinimo peržiūra rengti specialius dvišalius susitikimus su nacionalinėmis ir regioninėmis valdžios institucijomis siekiant parengti sutartus įgyvendinimo gerinimo veiksmų planus ir dėl įgyvendinimo problemų konsultuotis su žemės savininkais ir kitomis suinteresuotosiomis šalimis	2017– 2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
6. Biogeografinių regionų lygmeniu suburti įvairių valstybių narių valdžios institucijas ir suinteresuotąsias šalis siekiant drauge spręsti bendras problemas ir tarpvalstybinius klausimus	2017– 2019 m.	Komisija, RK, VN, suinteresuotosios šalys

7. Toliau rengti labiausiai nykstančioms rūšims ir natūralioms buveinėms skirtus veiksmų planus ir kurti suinteresuotųjų šalių platformas, skirtas konfliktuojančių rūšių (pvz., didelių mėsėdžių) sambūviui užtikrinti	2017–2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
---	--------------	--

Daugiau investuoti į „Natura 2000“ ir gerinti sinergiją su kitomis ES finansavimo priemonėmis

Veiksmai	Terminas	Atsakingas subjektas
8. Didinti investicijas į gamtą a) padėti valstybėms narėms atnaujinti prioritetinių veiksmų programas (PVP) ir jomis remiantis daugiametėje finansinėje programoje skirti daugiau lėšų tinklui „Natura 2000“ b) pasiūlyti 10 proc. padidinti programos „LIFE“ biudžetą, skirtą gamtos ir biologinės įvairovės išsaugojimo projektams, nekeičiant bendro programos „LIFE“ biudžeto c) skatinti privačiojo sektoriaus investicijas į gamtos projektus	2017–2019 m.	Komisija, EIB, VN, suinteresuotosios šalys
9. Skatinti sinergiją su finansavimu, skiriamu pagal bendrą žemės ūkio politiką, be kita ko, veiksmingai naudoti „Natura 2000“ išmokas ir agrarinės aplinkosaugos ir klimato priemones, kurti į rezultatus orientuotas schemas, teikti ūkininkams konsultavimo paslaugas, perduoti inovacijas ir žinias įgyvendinant Europos inovacijų partnerystę žemės ūkio našumo ir tvarumo srityje	2017–2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
10. Geriau informuoti apie galimybes gauti finansavimą iš sanglaudos politikos priemonių lėšų ir gerinti sinergiją	2017–2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
11. Gerinti sinergiją su bendra žuvininkystės politika ir integruota jūrų politika, be kita ko, veiksmingiau išnaudoti esamas finansavimo galimybes	2017–2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys
12. Pateikti gaires, kaip naudojant žaliąją infrastruktūrą geriau sujungti „Natura 2000“ teritorijas; iš ES mokslinių tyrimų ir inovacijų politikos bei programos „Horizontas 2020“ lėšų remti gamtinių sprendimų projektus	2017–2019 m.	Komisija, suinteresuotosios šalys

Geresnė komunikacija ir informacijos sklaida įtraukti piliečius, suinteresuotąsias šalis ir bendruomenes

Veiksmai	Terminas	Atsakingas subjektas
13. Per jungtinę platformą su Regionų komitetu remti žinių mainus ir vietos bei regionų valdžios institucijų dalyvavimą	2017–2019 m.	RK, Komisija
14. Pasitelkiant naujas technologijas bei informavimo veiklą per atitinkamus forumus remti gero „Natura 2000“ teritorijų valdymo pavyzdžių pripažinimą ir didinti informuotumą apie Gamtos direktyvas, stiprinti gamtinio ir kultūrinio paveldo sąsajas, visų pirma turint omenyje, kad 2018-ieji yra Europos kultūrinio paveldo metai	2017–2019 m.	Komisija, RK, VN suinteresuotosios šalys
15. Aktyviai įtraukti jaunimą į visuomenės poreikius tenkinančių priemonių įgyvendinimą – suteikti jiems galimybę prisidėti prie gamtos saugojimo „Natura 2000“ teritorijose (per Europos solidarumo korpuso veiklą)	2017–2019 m.	Komisija, VN, suinteresuotosios šalys